

Bojkot šolskih volitev

Enotna šolska odbora iz Gorice in Trsta sta po daljši razpravi sklenila pozvati starše, dijake, učno in neučno osebje slovenskih šol na Goriškem in Tržaškem, naj se ne udeležijo volitev v okrajne in pokrajinske šolske svete, ki bodo 11. in 12. decembra 1977. Sklep je tembolj pomemben, ker so v omenjenih šolskih odborih zastopane prav vse komponente slovenske narodne manjšine v Italiji, se pravi Slovenska skupnost, komunisti, socialisti. Slovenska kulturno gospodarska zveza, Svet slovenskih organizacij, Slovenska prosveta in Slovenska prosvetna zveza ter Sindikat slovenske šole. Bojkot teh volitev je po mnenju obeh odborov najboljši odgovor na ukrep ministrstva za šolstvo, ki je v skladu s predlogom deželnega odborništva za šolstvo v Furlaniji - Julijski krajini zavrnil zahtevo celotne slovenske narodne manjšine po avtonomiji slovenske šole, ki bi najbolje prišla do izraza prav z ustanovitvijo samostojnega slovenskega šolskega okraja.

S tem sklepom se niso strinjali le komunisti, ki so prav tako za avtonomijo slovenske šole, a ki menijo, da bojkot volitev v okrajne in pokrajinske šolske svete ni modro politično dejanje, češ da je treba še prej preveriti, ali pri pristojnih oblasteh zares ni politične volje, da se ta problematika uredi tako, kot soglasno zahteva slovenska narodnostna skupnost. Ker nas od decembrskih volitev loči le dober mesec, dvomimo, da bodo komunisti do tedaj mogli preveriti dobro voljo pristojnih oblasti. Zato se nam zdi njihovo distanciranje od vseh ostalih političnih skupin in organizacij precej čudno, saj utegne zrahljati enotnost manjšine, ki je nujna, če hočemo doseči kake zares otipljive rezultate.

Solska odbora pa sta pozitivno ocenila delovanje dosedanjih izvoljenih šolskih organov na slovenskih šolah, zaradi česar sta sklenila pozvati starše, dijake, učno in neučno osebje, naj se polnoštevilno udeležijo volitev v razredne, medrazredne, zavodske in okoliške svete. Te volitve bodo 13. novembra in 11. decembra letos.

Zaradi sklepa obeh šolskih odborov, o bojkotu volitev v okrajne in pokrajinske šolske svete je jasno, da izvoljeni organi nikakor ne bodo mogli odražati dejanskosti v naši deželi, še manj pa sklepati o vprašanih, ki se neposredno tičejo naših šol, ne glede na dokončno stališče, ki ga bodo tik pred volitvami zavzeli komunisti. Nastal bo torej položaj, ki bo zelo kočljiv in ki bi zahteval od zares demokratično čutečih italijanskih izvoljenih šolskih pred-

(dalje na 2. strani)

IZ NESMISLA V NESMISEL

Ko se v slovenski javnosti v naši deželi še ni poleglo ogorčenje zaradi ukrepa deželne nadzorne odbora, ki je zavrnil sklep tržaškega pokrajinskega sveta o rabi slovenskega jezika, že je isti odbor, ki mu predseduje deželni odbornik za krajevne ustanove, sprejel podoben ukrep in razveljavil sklep Kraške gorske skupnosti, ki je predvideval honorar za prevajalca na sejah glavnega zbora te gorske skupnosti.

Sklep o plačevanju honorarja prevajalca je torej nudil deželnemu nadzornemu odboru priložnost, da je ponovno izrekel pravdorek, ki ni samo v kričečem nasprotju z vsebino in duhom republiške ustave, temveč pomeni hkrati grobo žalitev za celotno našo slovensko narodno manjšino. Zdi se, kot da bi se gospodje, ki sestavljajo ta nadzorni organ, hoteli poigravati s problemi, ki so zelo delikatni in za katere smo Slovenci preveč občutljivi, da bi se pustili poniževati.

Neizpodbitno dejstvo je, da sestavljajo glavni zbor Kraške gorske skupnosti povprečini slovenski svetovalci, ki se od vsega začetka, se pravi od umestitve tega zbora v letu 1975, na sejah poslužujejo v svojih posegih materinega jezika, ne da bi se

do zdaj kdorkoli nad tem spotikal. Res je sicer, da statut Kraške gorske skupnosti še ni postal veljaven, ker ga isti nadzorni odbor še ni odobril — menda prav zaradi člena o rabi slovenskega jezika na sejah — toda slovenski svetovalci so vedno govorili v slovenščini in je bilo tudi poskrbljeno za prevajanje, tako da so lahko italijanski kolegi sledili izvajanjem v slovenskem jeziku.

Kraška gorska skupnost se je torej v tem pogledu popolnoma pravilno ravnala po zgledu občinskih uprav v Nabrežini Zgoniku, na Repentabru in v Dolini, kjer ves povojni čas potekajo razprave v občinskih svetih v obeh jezikih in se tudi zapisniki sestavljajo v italijanščini in slovenščini, kot predvidevajo notranji pravilniki, ki jih je leta 1954 odobril prefekturni upravni odbor, se pravi takratni nadzorni organ nad delovanjem krajevnih ustanov.

Mislimo, da je ta ukrep deželne nadzorne odbora tako kričeče politično kričevanje, da slovenska narodna manjšina ne more ostati križem rok, temveč mora primerno reagirati. Prva mora nastopiti sa-

(Dalje na 7. strani)

Ob 60-letnici oktobrske revolucije

Z veliko vojaško paradno so se v Moskvi zaključile proslave ob 60-letnici oktobrske revolucije. Na Rdečem trgu je bil nato mimohod, ki se ga je udeležilo nad 100 tisoč ljudi. Na vojaški paradi je spregovoril sovjetski obrambni minister Ustinov, ki je med drugim naglasil, da ima Sovjetska zveza takšen obrambni potencial, da lahko porazi kakršnegakoli sovražnika, ki bi ogrožal življenje sovjetskih državljanov.

Toda v središču pozornosti svetovne javnosti je še vedno govor, ki ga je imel glavni tajnik sovjetske komunistične partije Leonid Brežnjev na slavnostnem zasedanju 2. novembra v Moskvi. Sovjetski partijski veljak je v govoru, ki je trajal poldrugo uro, najprej poudaril velik zgodovinski pomen oktobrske revolucije, nato pa je omenil dosežke na raznih področjih gospodarstvenega, družbenega in političnega življenja v Sovjetski zvezi.

Veliko zanimanje pa so v tujini vzbudila njegova »ideološka izvajanja«, zlasti

kar zadeva odnose med komunističnimi partijami in mednarodnim komunističnim gibanjem na splošno. Brežnjev je dejal, da Sovjetska zveza noče deliti naukov o načinu ter metodah družbene preobrazbe, ker spoštuje načelo enakopravnosti in samostojnosti vsake posamezne komunistične tranke. Opozoril pa je, da se slednje ne smejo izneveriti osnovnim načelom socialistične revolucije. V tej zvezi je naglasil, da oblast ali pripada delavskemu ali meščanskemu razredu. Ko prevzame delavski razred oblast v svoje roke — je nadaljeval Brežnjev — ne more te oblasti deliti z drugimi ter je njegova dolžnost, da brani revolucijo. Brežnjev je torej opozoril, da ne more biti nekakšne vmesne poti pri upravljanju oblasti, kajti delavski razred ima vodilno vlogo nad drugimi družbenimi sloji ali razredi.

Na govorniški oder je med drugimi partijskimi voditelji stopil tudi glavni tajnik (Dalje na 2. strani)

RADIO TRST A

: : NEDELJA, 13. novembra, ob: 8.00 Poročila. 8.15 Dobro jutro. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Vedri zvoki. 10.30 Nedeljski stanek. 11.00 Poročila. 11.05 Mladinski oder: »Zvesti tovariši. Napisala Sonja Sever, dramatičarka Mariza Perat. 11.35 Nabožna glasba. 12.00 Poročila. 12.15 Glasba po željah. 13.00 Ljudje pred mikrofonom. 13.20 Poslušajmo spet - vmes: 14.00 Poročila. 15.00 Nedeljsko popoldne: Šport in glasba. 19.00 Poročila.

: : PONEDELJEK, 14. novembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjavidan - vmes (9.30): Kaku so jele naše nuonote (Samo Sansin). 10.00 Poročila. 10.05 Koncert. 11.30 Poročila. 11.35 Plošča dneva. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Slovenski zbori. 13.35 Melodije. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.30 Glasba. 15.30 Poročila. 15.35 Glasbeni ping pong (Ivan Peterlin). 16.30 Glasba za najmlajše. 17.00 Poročila. 17.05 Koncert orkestra »Ferruccio Busoni«. 17.35 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.10 Slovenci v havsburski monarhiji. 18.25 Klasični album. 19.00 Poročila.

: : TOREK, 15. novembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjavidan - vmes (9.30): Nekoč je bilo. 10.00 Poročila. 10.05 Koncert - vmes (10.35 cca): Primorske žene v Egiptu (Marija Cenda). 11.30 Poročila. 11.35 Plošča dneva. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Zborovska glasba. 13.35 Melodije. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.30 Motivi. 15.30 Poročila. 15.35 Top lestvica (Tea Meulja). 16.30 Čudoviti otroški svet (Nadja Pahor). 17.00 Poročila. 17.05 Koncert orkestra »Ferruccio Busoni«. 17.40 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.10 Pravorečje. 18.25 Klasični album. 19.00 Poročila.

: : SREDA, 16. novembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjavidan - vmes (9.30): Z modo po svetu (Sonja Mikuletič). 10.00 Poročila. 10.05 Koncert - vmes (10.35 cca): Ljudje in dogodki. 11.30 Poročila. 11.35 Plošča dneva. 12.00 Glasba po željah. 12.45 Kaj pomeni Z.Z.J. 13.00 Poročila. 13.15 Ljudska glasba. 13.35 Melodije. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.30 Ključite Trst 31065. - vmes (15.30): Poročila. 16.30 Otroci pojo. 17.00 »Stavbenik Solness«. Drama. Henrik Ibsen, prevedel Bojan Stupica. 18.00 Poročila. 17.10 »Stavbenik Solness«. Drama. Drugi del. 19.00 Poročila.

: : ČETRTEK, 17. novembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjavidan - vmes (9.30): Kje so moje rožice (Marinka Pertot in Irena Žerjal). 10.00 Poročila. 10.05 Koncert - vmes (10.35 cca): Družina v sodobni družbi (Lojze Zupančič). 11.30 Poročila. 11.35 Plošča dneva. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Pevsko tekmovanje »Seghizzi«. 13.5 Melodije. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.30 Evergreeni. 15.30 Poročila. 15.35 Kaj je novega v diskoteki (Mara Žerjal): 16.30 Odprimo knjigo pravljic. 17.00 Poročila. 17.05 Klavirska glasba v čitalnicah. 17.00 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.10 Položaj ženske

: : PETEK, 18. novembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjavidan - vmes (9.30): Zapiski Jožeta Pirjevca. 10.00 Poročila. 10.05 Koncert - vmes (10.35 cca): Rojstna hiša (Martin Jevnikar). 11.30 Poročila. 11.35 Plošče dneva. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Zbora »Lojze Bratuž« iz Gorice in »Majnik« iz Zgonika. 13.35 Melodije. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.30 Veliki izvajavci. 15.30 Poročila. 15.35 Njej v posvetilo. 16.00 Gremo v kino (Sergij Grmek). 16.30 Otroški vrtljak (Marija Susič). 17.00 Poročila. 17.05 Luigi Dallapiccola: Canti di prigionia. 17.30 Glasbena panorama.

: : SOBOTA, 19. novembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjavidan - vmes (9.30): Nekoč je bilo. 10.00 Poročila. 10.05 Koncert - vmes (10.35 cca): Kulturno pismo. 11.30 Poročila. 11.35 Plošča dneva. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Slovenske ljudske pesmi. 13.35 Izbor iz operet. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.20 Običaji in glasba. 15.00 Tekmujte s Petrom (Jelka Daneu in Peter Cvelbar) - vmes (15.30): Poročila. 16.30 Svet okoli nas.

Vohun na predsednikovem potovanju

Bivši predsednik republike, senator Saragat je v sredo, 9. t.m., izrazil globoko ogorčenje nad dejstvom, da je obveščevalna služba SID izkoristila njegovo uradno potovanje v Jugoslavijo leta 1969 v vohunske namene. Senator Saragat je pri tem naglasil, da je tedanje potovanje zaključilo njegovo dolgo zavzetost za normalizacijo odnosov med obema državama, ki jo je bil začel že leta 1964 kot zunanji minister. Saragat je na koncu pristavil, kako je zadovoljen, da so se kljub temu vse obsodbe vrednemu dejanju normalizirali odnosi med Italijo in Jugoslavijo.

Te besede bivšega predsednika republike so v zvezi z obravnavo o pokolu na trgu Fontana pred sodiščem v Catanzaru. Ta proces predstavlja nekakšno skrinjo brez

dna glede odkrivanja prevratniških mrež in prepletanja delovanja tajne obveščevalne službe SID. Pravo senzacijo je namreč v torek vzbudil nastop branilca obtoženege anarhista Valprede, ki je vprašal misovskega poslanca, generala Micelija, zakaj in čemu ni tajna služba pravočasno seznanila sodnih oblasti z dejavnostjo obtoženca Giannettinija, bivšega fašističnega časnikarja v korist tajne službe. Milanski sodnik d'Ambrosio je pri preiskavi časnikarjevega stanovanja našel nekaj dokumentov in jih posredoval poveljstvu tajne službe, slednja pa ni sporočila sodniku, da zadevajo Giannettinijevo sodelovanje.

Dejansko je šlo za nalog Giannettiniju, na se udeleži kot časnikar misovskega dnevnika »Secolo d'Italia« uradnega potovanja tedanjega predsednika republike Saragata v Jugoslavijo. Giannettini je dobil nalogo, naj med potovanjem zbira podatke o jugoslovanskem stališču do priprav na konferenco o evropski varnosti, o notranji politiki v zvezi s stališči nekaterih študentskih krogov, o odnosih med vezno vlado in republiko Slovenijo ter o domnevnih sporih v jugoslovanskem vodstvu. Poleg tega naj bi imel nalogo za zbiranje vojaških informacij. Osvetliti bi moral tudi položaj jugoslovanskega časnikarja Mickoviča, ki je leta 1968 pribežal v Italijo ter zaprosil za politično zatočišče.

Dopisnik milanskega dnevnika »Il Giorno« pri tem ugotavlja, da je Giannettini v letu, ko je nastal strahotni pokol v Milanu, opravljal važno vlogo v okviru obveščevalne službe. Dopisnik omenja, da je jeseni istega leta prišlo do vrste nevarnih atentatov, med katerimi opozarja zlasti na postavitve peklenškega stroja pred slovensko šolo pri Sv. Ivanu v Trstu. Ta peklenški stroj na srečo ni eksplodiral, kajti drugače bi nastal pravcati pokol. Za poskus tega atentata so bili obtoženi trije prijatelji obtoženca Frede, a so bili pozneje oproščeni.

Bojkot šolskih volitev

(nadaljevanje s 1. strani)

stavnikov, da bi kratkomalo odstopili, v pričakovanju, da se zadeva tako uredi, kot zahtevajo najosnovnejša načela pravičnosti in resnične demokracije. Nedopustno bi namreč bilo, da bi o slovenskih šolskih zadevah izključno odločali starši, šolniki in dijaki, ki nimajo nobenega neposrednega opravka s slovensko šolo.

Ne vemo, če se pristojne šolske oblasti — in tudi tisti politiki, ki so odgovorni za to stanje — zavedajo velikanskega in v resnici pravega pravcatega nesmisla, ki bo gotovo nastal prihodnji mesec, če pristojnega ministrstva, oziroma zakonodajalca ne bo prej srečala pamet, da bo slovenski šoli zagotovil avtonomijo preko samostojnega šolskega okraja. Toda če pomislimo, kako potekajo dogodki v Italiji, je prav malo upanja, da bo ta kočljivi, a za slovensko narodno manjšino naravnost življenjski problem pravočasno urejen.

Ob 60-letnici oktobrske revolucije

■ nadaljevanje s 1. strani

italijanske komunistične partije Enrico Berlinguer, ki je v krajšem govoru obrazložil strategijo ter taktiko svoje partije, pri čemer je poudaril načelo človekovih svobod in ter značaj neideološke države.

Berlinguer je torej tudi v Moskvi pred tako kvalificiranimi poslušalci ponovil glavne idejne in politične smernice svoje partije, ki jih poznamo že nekaj let. Jasno je, da se ta Berlinguerjeva izvajanja niso ujemale z besedami Leonida Brežnjeva, ki ima očitno drugačno mnenje, kar zadeva izgradnjo socializma v tako imenovanih kapitalističnih državah.

Pravo senzacijo pa je v javnosti vzbudila vest, da na slavnostnem zasedanju ni govoril glavni tajnik španske komunistične partije Santiago Carillo, ki se je v sovjetski prestolnici zadržal le nekaj ur in se nato takoj vrnil v domovino. Sovjeti so iz-

javili, da Carillo ni govoril, ker je prispel v Moskvo prepozno, tako da njegovega govora niso mogli prevesti v ruščino. Španski partijski prvak pa je ta izgovor zavrnil in dejal, da so Sovjeti poznali vsebino njegovega govora, saj je bilo prej zmenjeno, kako bo potekalo slavnostno zasedanje in je bil predviden tudi njegov nastop.

Sovjetski voditelji očitno še niso odpustili Carillo, da je napisal in izdal svojo znamenito knjigo, v kateri pravi, da je Sovjetska zveza birokratska država, ki ne spoštuje človekovih svobod. Morda Sovjeti tudi ne morejo spregledati dejstva, da je Carillo prvi vidnejši komunistični voditelj, ki je bil povabljen v Združene države, kamor bo odpotoval 14. novembra in kjer bo imel vrsto predavanj.

Zanimivo je, da se Carillo zdaj mudi v Jugoslaviji, od koder pa bo odpotoval v Rim, kjer se bo sestal s predstavniki italijanske komunistične partije.

Nova mala država - Sv. Lucija

Marca ali aprila prihodnjega leta — datum še ni točno določen — bo ustanovljena v Srednji Ameriki in sicer v Karaibskem morju nova država. To je otok Sv. Lucija, ki je zdaj takoimenovana »pridružena država« Velike Britanije, kar pomeni, da uživa popolno notranjo avtonomijo, v mednarodnih zadevah pa jo zastopa Velika Britanija. Vendar se želi ta čimprej znebiti svojih srednjeameriških kolonij, ker doteka od tam v Anglijo stalen tok črnske delovne sile, kar povzroča zdaj že tudi na angleških tleh rasne napetosti in nemire; pa tudi zaradi stalnega pritiska Združenih narodov na Veliko Britanijo, naj da še zadnjim svojim koonijam neodvisnost. Poeg tega je gospodarska in politična pozornost Velike Britanije zdaj usmerjena na Evropsko gospodarsko skupnost in ne več na razvoj dežel Commonwealtha; obojega pa si ne more privoščiti. Tako britanska vlada naravnost sili nekdanje kolonije, naj se

V KRATKEM BO IZŠLA ČETRТА PESNIŠKA ZBIRKA IRENE ŽERJAL

»POBEGLA ZVEZDA«

proglasijo čimprej za neodvisne, in tako tudi otok Sveta Lucija, čeprav prebivavstvo še ni prav pripravljeno na to, da bi samo prevzelo vso odgovornost za svojo prihodnost in gospodarski obstoj.

Otok Sveta Lucija je eden izmed otokov Windward — po slovensko bi rekli Zavetrnih otokov — in njegova površina znaša 616 kvadratnih kilometrov. Prebivavcev pa ima 115.000. Od teh sta približno dve tretjini črncev, slaba tretjina mešancev, okrog

500 je belcev, okrog 3.000 priseljenih Indijcev, ostali pa pripadajo raznim drugim rasam.

Po površini bo torej nova država skoraj štiridesetkrat manjša od Slovenije, prebivavstva pa ima petnajstkrat manj. Glavno mesto Castries ima približno 18.000 prebivavcev. Uradni jezik je angleščina, prebivavstvo pa govori tudi tamkajšnje francosko-kreolsko narečje. Po veri so protestanti in katoličani. Na otoku sta dve letaljšči, ki predstavljata glavno zvezo s svetom. In-

dustrije je zelo malo, imajo le nekaj tovarn za rum in milo ter stiskalnic olja, pa tudi tovarno za umetna gnojila v Viex Portu. Pač pa pridelajo precej tropskih pridelkov: sladkega krompirja, banan, kakava, pomaranč, limon, kokosovih orehov in kopre, nalovijo pa tudi okrog 1.700 ton rib letno. Ladijski promet ima svoje oporišče v pristani glavnega mesta Castries.

Zanimivo je, da so Angleži pred leti hoteli, da bi se vse njihove kolonije v Karaibskem morju združile v federativno državo, ki bi imela skupno okrog 5 milijonov prebivavcev, s skupnim trgom, vendar so skoro vse to odklonile in so si izbrale rajši neodvisnost vsaka zase.

DRAGINJA V SLOVENIJI

Slovenski listi, zlasti »Delo«, poročajo, da so se zadnji čas v Sloveniji podražile cene raznovrstnega blaga. »Delo« piše, da je bil letošnji oktober spet »radodaren« s podražitvami... Po ugotovitvah slovenskega zavoda za statistiko se je v trgovinah na drobno podražilo jedilno olje, margarina, čokolada, kakao, bonboni, kis, mleta paprika, mineralna voda, obutev, pohištvo, električni štedilniki, sesalniki za prah, hladilniki, televizorji, kose, vile, sekire, motike, vinogradniške škropilnice, bombažne tkanine, konfekcijske obleke, nogavice itd. Za več kot polovico so se podražili telefonski pogovori, podražil se je mestni promet v Kopru, vstopnice za kino in gledališče, v Mariboru se je podražila voda...

Nekateri pridelki so se sicer sezonsko pocenili, kljub temu pa so bile cene na drobno v Sloveniji oktobra kar za 16,4 odst. večje kot oktobra lani, v primerjavi z letošnjim septembrom pa za 1,1 odst. V prvih devetih mesecih letos so bile za 13,1 odst. višje kot v prvih devetih mesecih lani.

Cene v Sloveniji naraščajo še enkrat hitreje, kot je bilo predvideno za letos. Neka-

tere vrste pridelkov so se podražile še veliko nad povprečjem tako npr. žito in žitni izdelki za 33,1 odst., mleko in mlečni izdelki za 26,3, sadje za 23,6, maščobe za 21, meso za 20,5, dalje kulturne storitve za 22,9 odst., prometne in PTT storitve za 6,3, kurjava za 15,5, obrtne storitve za 11,8 odst. itd.

Tudi v ostali Jugoslaviji cene na drobno stalno naraščajo. Po najnovejših podatkih zveznega statističnega zavoda so se oktobra povečale za 1,5 odst. v primerjavi s septembrom. V vsej Jugoslaviji so se v prvih desetih mesecih letos povečale v primerjavi z ustreznim obdobjem lani za 13,1 odst. Življenjski stroški so bili v prvih desetih mesecih letos za 15,2 odst. večji kot lani.

—o—

Predbožični nakupi v Angliji

Kljub megli prihaja zdaj na desettisoče tujih turistov v Anglijo. Trajektne ladje, hoteli in trgovine so jih polni, od česar dotekajo v britansko državno blagajno lepi devizni dohodki. Seveda ti turisti ob tem času ne hodijo občudovat v Anglijo narave, ampak jih privabljajo predbožični nakupi, ki se začnejo že s praznikom vseh svetih. To pa je spet v zvezi z dejstvom, da je za vse svete, za dan vernih duš in za običajni dan zmage ali premirja v prvi svetovni vojni v mnogih zahodnoevropskih državah več prostih dni, ki jih ljudje izkoristijo za nakupovalni izlet v Anglijo.

Ta predbožični trg v Londonu in drugih angleških mestih slovi tudi po nizkih cenah, kar je še posebna privlačnost za turista. Razen tega je zdaj menjava za turiste posebno ugodna zaradi nizkega tečaja funta šterlinga. Lani za vse svete so nakupili tuji turisti blaga za pet milijonov funtov, to je za okrog osem milijard lir. Letos je bila kupčija še boljše in na trajektnih ladjah preko Rokavskega preliva dosegaajo rekordne številke glede potnikov. Kot rečeno, bo to trajalo do Božiča. Novembra in decembra torej v Londonu in v drugih britanskih mestih nikakor ni pusto, tudi če se vreme cmeri. Toda kdo se meni zanj, če je vsenaokrog toliko mikavnosti.

PROSTOR MLADIH

Ohromljenost mladinske dejavnosti

V letošnjem šolskem letu ni še nič slišati o delovanju Slovenskega kulturnega kluba, o katerem smo imeli lansko leto večkrat priložnost poročati v naši rubriki »Prostor mladih«. Pozanimali smo se za ta čudni pojav in nam je bilo rečeno, da se sicer člani kluba sestajajo, da pa delo še ni steklo, ker ne vedo, kako se ga oprijeti. Preveč da je še diskusij, razpravljanja, dvomov, negotovosti.

V svojih komentarjih smo že večkrat omenili, da se zdi, da je naša mladina vse premalo konkretna v svoji dejavnosti. Navdušuje se sicer za razne socialne in druge ideale, le malokdaj pa pride do tega, da bi šla kaj dalje od govorjenja. Imamo občutek, da se boji angažiranosti, umika se vsakršni moralni, politični, kulturni obveznosti, noče se »umazati« z dejavnostjo, noče se izpostavljati kritiki. Zato rajši nič.

Toda ravno ta leta oblikovanja so važna. Kdor se bo navadil izmikanja in bega pred obveznostmi in odgovornostjo zdaj, bo

ostal tak vse življenje. Iz njega bo postal plašljiv, vase zabubljen, samoljuben, zaprt človek. Človek, ki ne bo sposoben velikodušnosti in pogumnega nastopa, kadar je treba, ampak se bo vedno ravnal samo po drugih, kot pravi čredni človek.

Naša mladina naj bi manj razpravljala o abstraktnih zadevah, o ideoloških vprašanjih, o svetovnem nazoru, o »kulturi« in se začela bolj posvečati konkretnim problemom, ob katerih bi si lahko mnogo prej in mnogo bolj izoblikovala lasten pogled na življenje in svet. Razpravljanje o golih idealih je samo zmeda in meče sem in tja. Ideali so vsi lepi, ker so abstraktni. Človek se izkaže pri delu zanje, pa čeprav za enega samega, ki pa ga jasno vidi pred seboj.

Ali pa ni v tem izmikanju nekaterih mladih tudi preveč neke meščanske udobnosti in nasičenosti, čeprav bi hoteli biti napredni. Nevarnost je, da postane taka »naprednost« le moda ali ekshibicionizem.

Nova boleča rana v Bregu

Dolinski občinski svet je z večino svetovalcev KPI, PSI in DC, odobril načrt o speljavi hitre ceste iz pristana na Kras čez ozemlje dolinske občine. Do glasovanja je nepričakovano prišlo vs redno 2. novembra na posebni seji, ki je bila svetovalcem in občanom najavljena komaj štiri dni prej. Tako so bili izvoljeni svetovalci postavljeni pred izvršeno dejstvo, čeprav so ostala nerazčiščena razna vprašanja v zvezi s traso te ceste in s tem povezanim oškodovanjem najlepših kmetijskih zemljišč, številnih hiš in stanovanj.

Sekcija Slovenske skupnosti v občini Dolina je že 16. oktobra objavila svoje stališče do tega vsiljivega načrta in želela s tem povezanimi perečimi vprašanji razpravljati z občani, a ni mogla dobiti na razpolago dvorane v Ricmanjih. Občinska uprava je odobritev načrta opravičevala z zunanjimi pritiski, s čimer pa se niso strinjali svetovalci Slovenske skupnosti. Če dežela zaradi financiranja objekta potavlja ultimativne roke za odobritev načrta, — je rečeno v nji-

hovem posegu v razpravo — potem morajo tudi občinski svetovalci imeti možnost, da tako važne sklepe sprejmejo svobodno in odgovorno v skladu s koristmi posredno in neposredno prizadetih občanov. Zato je mnenje Slovenske skupnosti, da je občinska uprava ravnala prenačljeno in proti učinkoviti zaščiti prizadetih občanov, da je pod zunanjimi pritiski odobrila zadevni načrt, čeprav z nekaterimi pogoji, za katerih izpolnitev pa se bo treba šele boriti in pogajati.

Svetovalcka skupina SSK je jasno povedala, da ne more ne politično ne moralno pristati na izsiljevanje tako glede izbire trase kot glede roka za odobritev zadevnega načrta. Zaradi tega so njeni predstavniki glasovali proti odobritvi načrta. Še pred tem so skušali doseči odložitev glasovanja, da bi se med tem razčistili vsaj še nerešeni problemi in dala možnost prizadetim občanom, da zaščitijo svoje pravice in da tudi širša skupnost dobi nadomestilo za splošno oškodovanje. Toda ista večina svetovalcev, ki je načrt odobrila, je zavrnila predlog Slovenske skupnosti o odložitvi glasovanja.

Po tem je treba pričakovati pričetek del v najbližji prihodnosti. Nerešena so pa ostala vprašanja: kako blizu hiš bo cesta speljana; kakšna bo odškodnina za razvrednotenje hiše in zemljišča ob cesti; ali bodo cene za razlašena zemljišča pravične in ne tiste, ki jih sedaj ponujajo, to je od 600 do največ 4500 lir za kvadratni meter, kar je naravnost smešno glede na dejansko vrednost zemljišč.

Slovenski klub v Trstu

prireja v torek, 15. novembra ob 20,30, v novih prostorih v ul. Sv. Frančiška 20-II pogovor o slovenski koncertni dejavnosti in glasbenem življenju v Trstu.

ŽELJA PO GLASBI

GLASBA PO ŽELJI

Sodelujejo *Ubaldo Vrabc, Gojmir Demšal, Pavle Merku, Ignacij Ota, Svetko Grgič*. K diskusiji so vabljeni tudi ostali ustvarjalci in ljubitelji glasbe.

Poravnajte naročnino!

Tržaške novice

Stalno slovensko gledališče v Trstu bo gostovalo v Celovcu, kjer bo prikazalo 8. decembra v tamkajšnjem Mestnem gledališču »Veroniko Deseniško«. Na to osrednjo prireditev vabi koroške Slovence slovenska krščanska kulturna zveza v Celovcu, kot zvemo iz koroškega »Našega tednika«.

—o—

Trst postaja skrajno zapacano mesto, ker so vsako noč »na delu« skupine desnih in levih skrajnežev, ki pomažejo z napisi »A morte...!«, »Al fuoco...!« vsak zid, kjer je le mogoče. Menimo, da bi bilo edino pravično, da bi policija vsakega mazača, ki bi ga ulovila, vtaknila v delovno skupino, ki bi morala celodnevno in brezplačno brisati te napise, da bi tako vsaj delno popravila povzročeno škodo.

Protest

Učiteljski zbor didaktičnega področja Dolina-Milje je na eni svojih zadnjih sej soglasno protestiral, ker je ministrstvo za šolstvo prezrlo željo in zahtevo vseh komponent slovenske etnične skupnosti v Italiji po samostojnem slovenskem šolskem okraju, in vnovič zahteval, da pristojne oblasti, enkrat za vselej, uredijo slovensko šolstvo in njegovo avtonomijo.

Ta sklep je poslal predsednikoma deželnega sveta in deželnega odbora in deželnemu odborništvu za šolstvo in kulturo.

—o—

Našim dopisnikom

Vse tiste, ki želijo objaviti v našem listu kak dopis, pismo uredništvu, osmrtnico, voščilo, oglas ali karkoli prosimo, da nam dostavijo besedilo najpozneje v sredo do 12. ure. Vse tisto, kar prejmemo pozneje, je lahko objavljeno le v nujnem primeru in če je izročeno osebno uredniku. Nikakega jamstva pa ni, da bi lahko objavili prispevke, ki jih dobimo šele v četrtek zjutraj.

Iz zadnje številke je moralo izpasti več objav in člankov, ker smo jih prejeli prepozno, in isto se je zgodilo že pri prejšnjih številkah.

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU
Kulturni dom

Oton Župančič:

VERONIKA DESENIŠKA

tragedija v dveh delih (pet dejanj)

Ob stoletnici pesnikovega rojstva

Scena: Vladimir Rijavec

Kostumi: Mija Jarčeva

Glasba: Mojmir Sepe

Režija: JOŽE BABIČ

v petek, 11. t.m. ob 16. uri - Abonma red I
v soboto, 12. t.m. ob 20. uri - Izven abonmaja.

Kaj takega se v šoli ne sme dogajati!

Medtem ko je z vseh strani slišati zaskrbljivo glasove o vsakovrstnih težavah, s katerimi se morajo boriti slovenske šole, zlasti še glede pravočasnih in potrebnih nastavitvev šolskega osebja in vrtnaric, pa slišimo po drugi strani o nekaterih — čeprav osamljenih — pojavih v šolah samih, ki so vse prej kot razveseljivi. Tako se je raznesel glas o tem, da neka mati protestira v šolskem svetu in pri učiteljici, ker mora hoditi njen otrok v šolo z »zanemarnim otrokom iz številne družine, ki je baje slabo vzgojen in sploh »tak, da slabo vpliva na druge«. Baje včasih kratkomalo odide iz razreda, je »slabo oblečen« itd. Tako bi se njen otrok lahko »pokvaril«. Slišimo, da so tudi nekje drugje matere zatrjevale, da njihovi otroci ne marajo hoditi v šolo skupaj s sošolci, ki baje »grdo govorijo« in so sploh »slabši«.

Dozdaj smo le zelo poredko slišali o čem takem v naših šolah. Po tem lahko morda sklepamo, da se je nekaj spremenilo v psihi in omiki naših ljudi? Spremenilo na slabše?

Upajmo, da to ni res in da so slovenski starši na Tržaškem še vedno tako omikani, kot so bili vedno, če ne še bolj in da so vsi taki pojavi nestrpnosti, vihanja no-

su, nesocialnosti in napuhnjenosti gola izjema. Kako bi mogla kakšna mati trdosrčno zahtevati, da se izključi iz šole ali zavoda otrok iz številne družine, samo ker ni dobro vzgojen — lahko bi rekli tudi streniran — kot kak drug, kot je morda njen, ker je edinec; ker nima tako lepih in vedno čistih oblek (za snago otrok v številnih družinah je pač težje skrbeti kot za enega samega!), ker ni tako gosposki v vedenju? In prvič slišimo, da bi otroci zahtevali odstranitev tovariša, ki govori »preveč grdo«. Doslej so take svoje sošolce navadno še preveč občudovali, kar je s humorjem in ljubeznijo opisal že Mark Twain. Menimo, da bi bilo treba nekaj več takega humorja in predvsem ljubezni tudi danes, tu, med nami, tudi pri starših in tudi v naših šolah.

—o—

DRUSTVO SLOVENSKIH IZOBRAZENECV
V TRSTU

vabi na

RAZGOVOR O ŠOLSKI PROBLEMATIKI
S POSEBNIB OZIROM NA VOLITVE V
NOVE ŠOLSKE ORGANE

v ponedeljek, 14. novembra, ob 20,15 v društvenih prostorih v ulici Donizetti 3.

Z druge strani meje:

Uspel koncert na Mirenskem Gradu

V nedeljo, 6. t.m., je bil na Mirenskem Gradu zelo uspel koncert, na katerem sta nastopila prvakinja ljubljanske opere Vilma Bukovec in prof. Hubert Bergant, docent za orgle na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Na sporedu so bila dela N.J. Lemmensa (1813-1881), M. Tomca (1899), M. Rejgerja (1873-1916), J. Haydna (1732-1809), C. Francka (1822-1890), H. Sattnerja (1851-1934), L. Janačka (1854-1928), G. Verdija (1813-1901) in J.G. Waltherja (1684-1748).

Organist Bergant je pet skladb zaigral samostojno, v štirih pa je spremljal sopranistko Bukovčev. Solistka se je še posebej izkazala v Verdijevi »Ave Marija« iz opere »Othello«, kjer je z lahkoto obvladala visoke lege. Podajanje je nazorno podredila besedilu, kar velja tudi za njene ostale pevske točke. Če je pri Tomčevi »Marija je po polju šla«, Sattnerjevi »Kdo je ta?« in Verdijevi »Ave Marija« bil poudarek na čustveno obarvani melodičnosti, velja opozoriti pri Haydnovem »Benediktus« na pevsko-tehnično strožje izvajanje. Prof. Bergant je izbor skladb, ki jih je izvedel samostojno, prilagodil dispoziciji orgel na Mirenskem Gradu, za katere so značilni izraziti jezičniki. Pri vseh izvajanih delih je pokazal izjemno obvladanie orgelske tehnike in po-

znavanje ter ustrezno interpretacijo skladb različnih stilnih obdobij. Na koncu je dodal še lastno improvizacijo in z njo dokazal ne samo poustvarjalne, ampak tudi izvirne ustvarjalne sposobnosti.

Koncert na Mirenskem Gradu je povsem zadovoljil številno občinstvo, ki je prispelo predvsem iz bližnjih krajev, nekateri pa tudi iz zamejstva.

—o—

Od ponedeljka do srede je bil v Gorici tradicionalni seminar za slovenske šole, na katerem so predavali priznani strokovnjaki iz Ljubljane. Novost letošnjega seminarja je, da so se ga prvič udeležile vrtnarice, pomembno pa je tudi to, da je deloma potekal v novem deželnem avditoriju v ulici Roma, ki je tako že drugič odprl vrata slovenski javnosti, če prištejemo še nedavni koncert Mladinskega pevskega zbora iz Maribora.

—o—

NAŠE SOŽALJE

Didaktični ravnateljci gospe Mariji Ažman-Corsini izrekajo prijatelji in znanci globoko občuteno sožalje ob prezgodnji smrti moža Vojteha. Izrazom sožalja se pridružuje tudi naš list.

Novice z Goriškega

Novo šolsko leto se je na Goriškem tudi letos pričelo v znamenju že znanih nerešenih vprašanj, zlasti kar zadeva šolska poslopja. V Gorici sicer že poteka gradnja novega otroškega vrtca in osnovne šole v severnem delu mesta, kjer naj bi nastalo slovensko šolsko središče, nič pa se še ni premaknilo z gradnjo šolskega središča v južnem delu mesta. Zaradi pomanjkanja denarja je začasno ustavljena tudi gradnja novega otroškega vrtca in osnovne šole v severnem delu mesta, kjer naj bi nastalo slovensko šolsko središče, nič pa se ni premaknilo z gradnjo šolskega središča v južnem delu mesta. Zaradi pomanjkanja denarja je začasno ustavljena tudi gradnja nove osnovne šole v Števerjanu, ki se bo nadaljevala takrat, ko bo zanjo odobreno posojilo.

—o—

V nedeljo, 6. t.m., je bilo v Novi Gorici obmejno srečanje, na katerem so sodelovali slovenski pevski zbori, recitatorji in glasbeni ansambli z obeh strani državne meje. Nedeljska kulturna prireditev je potekala v dvorani kina »Soča« v Novi Gorici. V okviru obmejnega srečanja so pripravili še eno kulturno prireditev, in sicer razstavo slovenskih zamejskih slikarjev z Goriškega. Odprta je bila v petek 4. t.m. v galeriji Meblo, na njej pa sodelujejo Vladimir Klanjšček, Hijacint Jussa, Rudolf Saksida, Andrej Košič in Silvan Bevčar.

30. obletnica pariške mirovne pogodbe

OOOO 1 OOOOOOOOOOOOOOOOOOOOO D. L. OOOO

Prav gotovo ni mogoče v krajšem stavku prikazati in obrazložiti ozadja tistega pomembnega mednarodnega dokumenta, ki mu pravimo »pariška mirovna pogodba«. Starejša in srednja generacija primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov se prav gotovo spominja razburkanega razdobja »maj 1945 — september 1947«, saj jt bila — rekli bi — zavesten akter takratnega dogajanja. 15. september 1947 je vsekakor važen mejnik v zgodovini celotnega slovenskega in hrvaškega naroda in zlasti izredno pomemben zgodovinski mejnik za primorske Slovence in istrske Hrvate. Na ta dan so namreč predstavniki štirih velesil — Združenih držav Amerike, Velike Britanije, Sovjetske zveze in Francije — položili pri francoski vladi v Parizu ratifikacijske listine, s čimer je postala veljavna mirovna pogodba, ki so jo 10. februarja istega leta v Parizu podpisali predstavniki 21 držav, ki so izšle zmagovite iz druge svetovne vojne z Italijo. (1)

Za večino primorskih Slovencev in za vse istrske Hrvate je 15. september 1947 dan, ko so se uresničile njihove sanje, dan, ko so bili priključeni Sloveniji in Hrvatski oziroma Jugoslaviji. Za Slovence v Trstu in Gorici, za Slovence v njuni neposredni okolici, za beneške Slovence in za Slovence v Kanalski dolini pa je 15. september 1947 dan, ko smo se morali kljub naši naprotni volji ponovno sprijazniti z usodo narodne manjšine.

Letos poteka torej natančno 30 let od tega zgodovinskega mejnika in zato je prav, da se te 30-letnice tudi spomnimo. Starejša in srednja generacija je vse to osebno doživela, mlajši rod pa morda s tedanjimi dogodki ni natančno seznanjen in se morda — glede na kopico problemov, ki tarejo današnjo družbo — niti ne zaveda resničnega pomena tega datuma, oziroma ga ne vrednoti v zadostni meri.

Priključitev večine Primorske in celotne Istre Jugoslaviji ni bila, kot bomo, vsaj bežno videli, tako enostavna zadeva, kot si je večina primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov predstavljala, ko je Mussolini 10. junija l. 1940 stopil v vojno na strani Hitlerjeve Nemčije ali pa ko je Italija v aprilu leta 1941 napadla skupaj z Nemčijo Jugoslavijo in vojaško zasedla del njenega ozemlja. Uresničitev splošno priznanega načela, da ima vsak narod pravico, da živi v lastni državi, je postala vprašljiva, čeprav so Slovenci ob podpori ostalih Jugoslovancev leta 1945 osvobodili celotno slovensko narodnostno ozemlje, kar najboljše dokazuje prisotnost slovenskih partizanskih enot ter jugoslovanske armade v Trstu, Gorici, Čedadu, Trbižu in Celovcu na Koroskem.

Za boljše razumevanje ozadja pariške mirovne pogodbe je treba vsekakor najprej omeniti konferenco najvišjih predstavnikov treh velesil (ZDA, Sovjetske zveze in Velike Britanije) v Potsdamu, mestu v se-

danji vzhodni Nemčiji. Konferenca je trajala od 17. julija do 2. avgusta leta 1945 in tedaj so se Stalin, Truman in Churchill sporazumeli, da bo mirovna pogodba z Italijo prva takšna pogodba po drugi svetovni vojni. Tako so se septembra še istega leta sestali v Londonu zunanji ministri ZDA, Sovjetske zveze, Velike Britanije in Francije ter zasedali skoraj mesec dni — natančneje od 11. septembra do 2. oktobra. Tedanji podpredsednik jugoslovanske vlade Edvard Kardelj je 18. septembra na konferenci zunanjih ministrov obrazložil spomenico, ki je vsebovala zahteve njegove vlade. Edvard Kardelj je vztrajal na stališču, da mora nova meja med Italijo in Jugoslavijo upoštevati narodnostno mejo s korekturami, ki so potrebne, da se ne povzroči škoda gospodarstvu in da se ne prekinjajo glavne prometne žile. Zato je Kardelj predlagal, naj se upošteva stara avstrijsko-italijanska meja iz leta 1915 s popravki v korist Jugoslavije — upoštevajoč namreč narodnostno načelo — na severu in v korist Italije na jugu. Pri tem so jugoslovanski predstavniki mislili na beneške Slovence, ki so bili že od leta 1866 pod Italijo. Večja mesta v nekdanji Julijski krajini in Istri s pretežno italijanskim prebivalstvom — je naglasil Kardelj — so le otoki na povsem slovenskem oziroma hrvaškem ozemlju.

(1) Mirovno pogodbo z Italijo so podpisale naslednje države: Avstralija, Belgija, Brazilija, Kanada, Kitajska, Českoslovaška, Etiopija, Francija, Velika Britanija, Grčija, Holandska, Indija, Nova Zelandija, Norveška, Poljska, Južna Afrika, Sovjetska zveza, Združene države, Bela Rusija in Jugoslavija.

(dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

»PAPERS IN SLOVENE STUDIES«

Društvo za slovenske študije — Society for Slovene Studies — v New Yorku je izdalo nov zbornik slovenističnih študij v angleškem jeziku, pod naslovom »Papers in Slovene Studies«, ki predstavlja kar lepo knjigo na 216 litografiranih straneh. Uredil ga je pobudnik omenjenega društva in napridnejši in najbolj podjeten slovenist v sklopu ameriških univerz, prof. Rado Lenček. Predava namreč slavistiko na univerzi Columbia, katere Institut za vzhodno srednjo Evropo je tudi prevzel pokroviteljstvo nad izdajo. Finančno je pomagala izdati knjigo Liga slovenskih Američanov. Naj še omenimo, da gre pri prispevkih za predavanja, ki so bila prebrana na raznih zasedanjih Društva za slovenske študije v letih 1975 in 1976.

Kaj najdemo v novem zvezku? Na prvem mestu je objavljen spis z naslovom »Manjše slovanske literature: primer slovenske«, katerega avtor je William F. Harkins. Značilen je prvi stavek, ki se glasi: »Gotovo je neprimerno, da bi govoril danes tu o literaturi, o kateri ne vem skoro nič, in sem prišel sem, da bi zastavil bolj na splošno vprašanje, kaj pomeni biti pripadnik malega naroda in biti deležen literarne tradicije, ki je prav tako majhna«.

Potem nadaljuje: »Kajti kot Američan se lahko sklicujem na pripadništvo literarni tradiciji, ki ima, tudi če jo smatramo omejeno samo

na Združene države, kljub vsem svojim omejitvam velikansko vitalnost in ustvarjalnost; kaj šele če razširim to pripadnost na udeležbo pri celotni literarni tradiciji Anglije z večino Škotske, Walesa in Irske, da ne govorimo o Kanadi, Južni Afriki, Avstraliji, Novi Zelandiji, Indiji, Nigeriji in drugih deželah, k so skoro preštevilna, da bi jih omenil? Kako naj torej sploh začnem razumevati psihološko situacijo člana malega naroda, in bi ne mogli mnogi med vami opisati tega mnogo boljše kot jaz?«

Prof. Harkins prikaže potem na izredno zanimiv in psihološko, pa tudi jezikoslovno poglavljen način svoj pogled na literature malih in velikih narodov, zlasti tudi narodov slovanskega in vzhodnoevropskega jezikovnega in kulturnega območja ter poda v zvezi s tem teorijo, zakaj so ti narodi razvili sicer bogato pesništvo, a so močno zamudniški v pripovedni prozi. Po njegovem je bila to posledica nestabilnosti njihove družbe in zelo poznega oblikovanja narodnih držav v vzhodni Evropi. Ti faktorji bi se mogli zdeti na prvi pogled čisto nevažni, meni dalje prof. Harkins, toda dejansko postaja vedno bolj jasno, da je nastajanje in dvig romana kot literarne panoge tesno povezano z razvojem trdnega družbenega reda in prevladovanja družbenega razreda, meščanstva z določenim sistemom navad in vrednot. Pa tudi gospodarski vzroki so lahko igrali vlogo: brez narodnih držav in pod gospodstvom tujih vladarjev je bilo težje objavljati prozo, posebno dolge prozne spise, kot pa kratke lirične pesmi, ki se jih je dalo poceni izdati v majhnih izdajah.

Na koncu svojega spisa svetuje Harkins, da bi bilo dobro izdati za tiste v Združenih državah, ki bi se zanimali za slovenski jezik in literaturo, slovnico v angleščini, slovensko-angleški in angleško-slovenski slovar, a večji, kot jih je zdaj mogoče dobiti iz Jugoslavije, priročnik z osnovnimi informacijami o Sloveniji in slovenski kulturi, pa tudi antologijo slovenske literature v angleškem prevodu. Kot prvo je

»PAPERS IN SLOVENE STUDIES« namreč potrebno nuditi nekaj v angleščini, da se pritegne zanimanje za slovenščino in da imajo pri rokah material za študij, dokler se šele učijo slovenščine. To označuje Harkins za minimalni, a hkrati idealni program, ki pa bi se ga dalo uresničiti.

Prof. Rado Lenček v svojem odgovoru prof. Harkinsu polemčno zavrača tezo o nekakih manjših slovanskih literaturah in v bistvu pravi, da se lahko govori samo o literaturah v razširjenih in malo razširjenih jezikih, kar pa ničesar ne pove o njihovih kvalitetah. Zunanji opazovalci pa morajo razlikovati med velikimi in majhnimi pisatelji v njih, to je v vsaki posebej, ne pa po razširjenosti jezika, v katerem so pisane.

Henry B. Cooper Jr. piše o navdihu, ki ga je lahko dobil Prešeren za svoj »Krst pri Savici« pri italijanskem pesniku Torquatu Tassu oziroma pri njegovi pesnitvi »Osvobojeni Jeruzalem« in to morda preko Čopovega vpliva. Pri tem navodilu ne gre toliko za obliko kot pa za osrednjo temo, ki je ljubezen, povezana z globokim verskim čutom. Zanimivo je avtorjevo mnenje, da je Bogomila veliko bolj zapleten značaj, kot pa so jo dojeli mnogi kritiki. Razen tega se mu zdi, da jo je hotel napraviti Prešeren bolj simpatično, kot pa so morda pripravljene priznati današnji bravci. Navsezadnje je *Bogomila* tista, ki rešuje narod, Črtomir pa je le njeno orodje pri tem. Ona ima pogum, da se odreče lažni veri in da se žrtvuje za novo prepričanje, premore pa tudi zgovornost in odločnost, da prepriča druge, da ji sledijo. Tako poseduje vse lastnosti pravega epičnega junaka oziroma junakinje. *Bogomila* je predstavica in zagovornica globoke moralne vizije, in tudi v svoji tragični ljubezni je enaka Črtomiru, če ga celo ne prekaša. Če kljub temu ne naleti na naklonjenost pri bravcih, je to morda pripisati dejstvu — pravi prof. Cooper — da bravci epov nagonsko gledajo bolj na junake pot pa na junakinje. Toda v »Krstu pri Savici« je po njegovem mnenju prava junakinja *Bogomila*. Človeka resnično razveseli, ko naleti pri tujem kritiku na tako globoke in resnično izvirne misli o tem velikem delu slovenske literature, ki ga naši literarni zgodovinarji tako težko razumejo in podcenjujejo.

(Dalje na 7. strani)

Kulturne novice

Založba Mladinska knjiga v Ljubljani je izdala zelo lepo knjigo (album) »Človek in umetnik Maksim Gaspari v besedi in podobi« s krasnimi barvnimi in črno-belimi reprodukcijami njegovih slik, v črno-beli tehniki pa 45. Leta 1973 je obhajal Maksim Gaspari devetdesetletnico. Album je dobiti v Tržaški knjigarni še po znižani prednaročniški ceni.

—o—

Pri italijanski založbi Loescher je izšla zanimiva knjiga Edde Saccomani »Le interpretazioni sociologiche del fascismo« (Sociološka tolmačenja fašizma). Knjiga ima 345 strani in stane 3.900 lir. V njej so zbrana različna in najbolj značilna tolmačenja raznih avtorjev in mišljenj o pojavu fašizma, tolmačenja, ki se zelo razlikujejo in iz katerih je razvidno, da so fašizmi (v svojih različnih oblikah) zelo zapleteni, težko določljivi in tudi glede svojih značilnosti neenoten pojav.

—o—

Glede na to, da je slovenski roman v krizi in da izhaja zadnji čas zelo malo novih slovenskih romanov — posebno dobrih — je razveseljivo, da napoveduje Cankarjeva založba za letošnji novi roman Mire Mihelič »Tujec v Emoni« in novi roman Iva Zorman »Vonj po jeseni«, pa tudi knjigo novel Nika Koširja »Temne lišce«.

—o—

Jože Udovič, eden najboljših sodobnih slovenskih pesnikov, bo prepesnil pesmi letošnjega Nobelovega nagrajenca Vincenta Aleixandra, ki bodo izšle pri Cankarjevi založbi.

Tolminsko kmečko besedje

Bžina je lupina grozdne jagode. *Sirk* je turščica. *Panogla* je tisto, čemur se knjižno nerodno pravi koruzni storž. *Škoblovnk*, rastlina podobna po listih sirku, z oblastim vrhom in drobnimi semeni. Nekoč so jo sejali, da so iz nje delali *škoble* (t.j. nekako pol metra dolge ščetke za pomivanje posode.) Podobna je tudi rastlina *metlovnk* ali metlah, iz nje delajo metle. *Majti sirk*, *omajti panoglo* (ličkati). *Oma* je ne panogle se povezuje po štiri v *make* in te se obeša v kite, ki visijo izpol strehe, ali pa deva v ganku v late. Ko je sirk, t.j. panogla, suh, se ga *bežga* (bežgati).

Griva je zložnejša strmina, podobno kot »riva«, (g)riva. Če je svet zelo strm, je *strmál*. *Kontovela* je stari oče pravil punklu sredi senožeti. *Roje*, *roja* je dovodni kanal k žagi ali malnu. Oknica je del okna, v katerega so vdelane šipe. *Škura*, *škure*, zunanja oknica, s katero zapiramo okno pred soncem. *Taška* je zaklepalna žabica.

Bokla, je nekoliko šaljivo rečeno, zadnjica. *Spelude* so prhljaj.

Rousati, delati nekakšen zvok, tako kot cveki, ki jih imamo v železni škatli, pa z njo potremo.

Ob vsednem, *vseden*, pomeni vsakdanji, ob delavnikih.

Očman je očim; *nunc* in *nuna*, smo že razlagali *Strina* je stricova žena. *Uic* (ujec) je materin brat. Sedaj se že pozablja, nadomešča ga izraz stric, za strino pa teta. Tudi *uina* (ujna) se je že pozabilo.

Okna in gank tolminske hiše so navadno polni cvetja. Najbolj pogosto gojijo *ljubezni* ali zaljubljenca (*gorečke* jim rečejo Kraševci, ali učeno »geranije«), nadalje *nageljne* in pogosto skupaj iz enega okna sta gledala *ženin* in *nevesta* (prva roža je grmiček s plavimi, druga pa z belimi zvezdicami). Na oknu je bilo videti neredko tudi *ježa* (kaktus), eno ali drugo

(Dalje na 8. strani)

Samoobdavčenje zakoncev in davčna številka

Pred koncem novembra se morajo samoobdavčiti davčni zavezanci za letošnje dohodke, če so junija na podlagi samoobdavčenja plačali kot davek na lanske dohodke preko 250 tisoč lir.

Važno vprašanje se pri tem postavlja za zakonce, ki so se samoobdavčili skupaj ter predložili eno samo prijavo dohodkov. Zdaj morajo plačati kot predjem 75 odstotkov vsote, katero so plačali junija, seveda če je ta vsota — kot rečeno — preseгла 250 tisoč lir. Za osnovo samoobdavčenja do konca novembra torej vzamejo vsoto plačano v juniju ali pa se zdaj lahko obdavčijo ločeno, čeprav so se junija skupaj.

Na prvi pogled je ločeno samoobdavčenje koristno če je eden od zakoncev izpod mejne vsote 250 tisoč lir ter je tako oproščen davčnega predjema pred koncem novembra. Toda če bosta zakonca zdaj napravila samoobdavčenje ločeno, bosta morala tudi junija prihodnjega leta predožiti

ločeni prijavi dohodkov. Če bo v tem primeru eden izmed zakoncev imel prihodnje leto terjatev do davkarije, ne bo mogel kot v preteklosti odbiti te terjatve neposredno od dolga drugega zakonca. Skupna prijava dohodkov ima namreč to pozitivno plat, da je mogoče takoj napraviti kompenzacijo terjatve enega zakonca z dolgom drugega zakonca ter ni treba dolgo čakati na uradno povračilo terjatve.

Zakonca morata zaradi tega dobro premisliti, kaj se jima splača Skupno obdavčenje lahko prihrani dokajšnjo vsoto čez šest mesecev, ker je možna omenjena kompenzacija med terjatvami in dolgovi.

Se nekaj o davčni številki. Konec no-

vembra bo zapadel tudi rok, ko mora davčni zavezanec zahtevati pri uradu za neposredne davke davčno številko ali fiskalni kodeks, če še ni prejel zadevnega sporočila od davčnega anagrafa. Pred koncem leta bodo vsi davčni zavezanci morali imeti davčno številko, da jo sporočijo delodajalcem, ki jo bodo morali zapisati v formularje 101, nadalje 102 in 770, katere je treba poslati financiji z vsotami odtegljajev pri plačah.

Čeprav zanje ne velja rok 30. novembra, morajo po 1. novembru zaprositi urade za neposredne davke za davčno številko tudi uslužbenci, ki lani niso prijavi dohodkov niti s formularjem 740 niti s formularjem 101.

Velika podjetja, ki imajo preko tisoč uslužbencev, bodo lahko zaprosila za davčne številke neposredno davčni anagraf v Rimu, ki bo vnesel podatke na njihove magnetne trakove o uslužbencih.

»PAPERS IN SLOVENE STUDIES«

(nadaljevanje s 6. strani)

Gerald Stone objavlja Čopovo korespondenco z angleškimi prijatelji, katere je spoznal med službovanjem na Reki, in pri tem se razkrije tudi ljubezen 23-letnega Čopa do neke komaj 14-letne Angležinje — ljubezen, v kateri se je izkazal Čop za veliko manj svetovljanskega, kot ga poznamo iz literature. Zavrtnite nikakor ni vzel preveč »športno«. Ta Čopova korespondenca pa je zanimiva tudi zaradi tega, ker nam pokaže, kako se je Čop na lastno pobudo in z veseljem dobro naučil angleščine in iskal stike z ljudmi na evropskem Zahodu ter še nikakor ni bil pod vplivom tistega čudaškega panslavizma, ki je omejeno in z nekritičnim občudovanjem buljil samo v Rusijo in v druge večje slovanske narode, zanemarjal pa je stike z zahodnimi kulturami in jeziki, kar negativno občutimo še danes. Kot vemo, so šli v tem po njegovih stopinjah tudi Prešeren, Smole in še razni drugi iz tistega kroga.

Zanimiva sta tudi dva naslednja prispevka. Lena Lenček piše o izbranih temah slovenskih ljudskih balad, ki vzbujajo danes pozornost, do nedavnega pa so bile skoro prezrte tako doma kot v tujini, posebno še v slavističnem svetu. Rado Lenček pa predstavlja novo varianto balade o kralju Matjažu, ki reši svojo ženo Alenčico iz turške sužnosti. Ta varianta izvira baje iz Trbiža, najdena pa je bila v zapuščini Baudouina de Courtenaya. Lahko smo veseli, da sta tako Lena kot Rado Lenček opozorila angleško govoreči in pišočji svet na zanimive slovenske balade, moti pa nas nekoliko preveč konservativno, na starih tolmačenjih temelječe razlaganje balad o kralju Matjažu, ka-

terih izvod gotovo ni pri madžarskem kralju Matiji Korvinu, kot trdi Lenček. Balade morajo biti veliko starejše. Oba po Ivanu Grafenauerju tudi preveč poudarjata balkanske, bizantinske in antične grške vplive, ki so že pri njem nedokazana domneva. Malo verjetno je, da bi bili Slovenci prevzemali motive za svoje balade iz antičnih literatur. Zato bi bilo treba iskati tudi v drugih smereh, zlasti v smeri na severozahod. Da gre pri kralju Matjažu za veliko starejši baladni lik oziroma baladnega junaka, dokazuje že njegova jezikovna sorodnost s podobnim likom pri Hrvatih in Srbih. Obe imeni se fonetično skoro krijeta: »kralj« in »kraljevič«, »Matjaž« in »Marko«. To pomeni, da je bil junak slovenskih in hrvaških ter srbskih balad prevzet iz neke še veliko starejše ljudske poezije, morda vandalsko-gotske.

O homonimih v slovenščini piše William W. Derbyshire, nakar sledi še nekaj drugih jezikovnih razprav, katerih avtorji so Ruth A. Golush, Tom M.S. Priestly in Stefan Slak. Paul P. Cutter pa je objavil razpravo »Pripombe o posvetni glasbi Jacobusa Gallusa«.

Knjiga je tako še kar zanimiva in predstavlja še en konkreten in razveseljiv rezultat dela Društva za slovenske študije v Združenih državah. Pomanjkljivost pa vidimo v tem, da gre čisto mimo moderne slovenske literature, ki bi tudi spadala v področje takih študij in kritičnih analiz, tako estetskih in jezikovnih kot idejnih; pa tudi v tem, da preveč pohlevno in plaho hodi po stopinjah starejše slavistike, ki pa je komaj načela obširno polje, ki ga je treba raziskati in obdelati. Ljudje kot Rado Lenček in kolegi, ki jim je dano živeti in delovati v svobodnem in odprtem ozračju ameriških univerz, kjer se slavistiki ni treba ozirati, da bi prišla v spore z ustanovami, če pove kaj novega, bi lahko to svobodno bolj izkoristili in povedali več izvirnega, lastnega.

—o—

Mednarodna skupina znanstvenikov v Nemčiji dela poskuse s pridobivanjem kisika iz vode s cenanim postopkom s pomočjo sončne toplote. Poskusi baje veliko obetajo in so dali prve rezultate. Če se bodo posrečili, bo prišel svet do zelo cenene in naravnemu okolju popolnoma neškodljive, pa tudi neizčrpane pogonske sile. Problem pogonske sile bi bil s tem rešen za vso prihodnost.

Smrti in škoda zaradi influence v Italiji

Vsako leto zbolijo povprečno po devet milijonov ljudi v Italiji na influenco in kakih 14.000 jih tudi umre zaradi komplikacij v zvezi s to boleznijo. Statistiki so izračunali, da povzroči to vsako leto okrog tisoč milijard škode.

O tem so razpravljali te dni na mednarodnem posvetovanju o cepljenju proti influenci, ki so ga priredili na pobudo toskanske dežele in Italijanskega društva za preučevanje nalezljivih bolezni ter Italijanskega društva za higieno in javno zdravstvo v kongresni palači v Firencah.

Univerzitetni profesor Angelo Serio z rimske univerze je povedal, da je iz podatkov zadnjih dvajsetih let razbrati, da sta bili najslabši leti 1957 in 1969. Takrat je obolelo od influence največ ljudi in največ jih je seveda tudi umrlo od nje. Druga slaba leta so bila 1973, 1960, 1963 in 1965. Boljše je bilo v letih 1952, 1964 in 1971.

Zaradi influence je izgubljenih povprečno po 5 milijonov delovnih dni na leto.

IZ NESMISLA V NESMISEL

(nadaljevanje s 1. strani)

ma Kraška gorska skupnost ter zagnati vik in krik ter celotno zadevo predati deželnemu upravnemu sodišču. Tu namreč Slovenci ne moremo niti začasno popustiti in čakati na čas, ko bo - in če bo - vprašanje rabe slovenščine urejeno z državnim zakonom. Res je, da tudi ta problematika sodi v globalni zaščitni zakon, toda deželni nadzorni organ je v primeru Kraške gorske

skupnosti odvezel Slovincem že pridobljeno pravico, kar ni niti s pravnega, še manj pa političnega in moralnega stališča dopustno.

Kaj meni o tem deželni svet? Mislimo, da bi moral predstavnik Slovenske skupnosti sprožiti o tem vprašanju širšo razpravo, saj je zares nepojmljivo, da se organ, ki mu predseduje deželni odbornik, ravna po geslu »iz nesmisla v nesmisel«.

ČLOVEK PROTI LETU 2000

Dolgoročni stranski učinki

Širša zdravniška javnost je postala najprej pozorna na tisto skupino stranskih učinkov zdravil, ki jo označuje predvsem prekomerna občutljivost bolnika. To je nekako podzavestno vplivalo tudi na odnos do problema, češ »zdravilo je v redu, le bolnik nanj napačno reagira«. In dokler je bilo teh bolnikov še malo, je taka psihološka reakcija človeško precej razumljiva. Stranske učinke so tedaj večinoma zamenjali za simptome bolezni, ki so jo zdravili. Pri mnogih zdravilih je prihajalo do stranskih učinkov tako poredkoma ali pa dolgo po zdravljenju, da jih sprva sploh niso spravili v vzročno zvezo z zdravilom, ki jih je povzročilo. A prav kmalu so začeli ugotavljati, da je moč pri nekaterih zdravilih statistično predvideti in oceniti verjetnost, da se stranski učinki pojavijo. Vzemimo na primer kortizon. Ženskam so začele rasti po obrazu dlake in obraz je postal zabuhel, podoben polni luni; pri bolnikih so se razvili diabetes in psihične motnje. Naravna odpornost proti nalezljivim boleznim se je zmanjšala, tako da so ugotovili, da so bolniki, ki jih zdravijo s kortizonom, veliko dovzetnejši za pljučnico ali jetiko. Ali fenotiazinski derivati: po šestih letih zauživanja so se pri umsko prizadetih bolnikih, katerim so bili namenjeni, pokazale trajne živčne okvare — neprijetno in stalno kremženje obraza ter sunkoviti krči ust, jezika in čeljusti. Primerov je nešteto, in jih vseh ne moremo tukaj naštevati. Omejili se bomo samo na nekaj najbolj značilnih, ki nam med drugim osvetljujejo tudi zelo nesimpatično plat zdravilske industrije: brezobzirno slo po profitu, ki marsikdaj meji na zločinstvo.

Zgovorno potrdilo za to trditev najdemo spet na sejah Kefauverjeve preiskovalne komisije. Na zatožni klopi sedi predsednik družbe Pfizer — John C. Mc Keen. Predmet zasliševanja: priprave Diabinese. Do leta 1950 je bil na razpolago diabetikom samo insulin. Potem so v Nemčiji odkrili zdravilo tolbutamid in leta 1959 je družba Upjohn odkupila licenco in ga predstavila na ameriškem tržišču pod imenom Orinase. Prav kmalu je postalo jasno, da bo to velika trgovska uspešnica, in konkurenčne družbe so takoj začele eksperimentirati s tolbutamidovo molekulo, da bi jo nekoliko spremenile in pri tem dobile zdravilo, ki ne bi bilo več zaščiteno s patentom in bi ga torej lahko same patentirale. Družba Pfizer je tako prišla do klorpropamida, ki ga je FDA odobrila in je prišel na trg pod imenom Diabinese.

Reklamni oglasi so proglašali »enkrat na dan je dovolj« (je torej močnejši in ekonomičnejši od konkurenčnih pripravkov) in »skoro nima stranskih učinkov« ter »zglej, da je varen, učinkovit in da ga telo dobro prenaša z minimalnimi stranskimi učinki«. Iz literature, ki so jo o tem zdravilu pripravili raziskovalci, so vzeli samo povoljne sodbe, popolnoma pa so prezrli kritične pripombe. Te so prišle na dan na zaslišanjih Kefauverjeve komisije. Dr. Henry Dolger je na primer izjavil: »V svojih publikacijah sem leta 1959 in 1960 izjavil, da sprememba povečano moč Diabinese (v primerjavi z Orinasom) tudi povečanje stranskih učinkov in

strupenosti, ki se javlja zlasti z jetrnimi poškodbami. Kljub reklamam, ni nobenega zmanjšanja stranskih učinkov.« V nadaljevanju svojega pričevanja je povedal, da je na 400 diabetikov pri šestih prišlo do hude zlatenice. Eden od teh primerov se je končal s smrtjo bolnika. Poleg tega prihaja tudi do resnih želodčnih in črevesnih motenj, ki jih spremljajo slabo počutje, bruhanje, depresija, omotičnost in druge nevrološke motnje.

Na to je predsednik družbe Pfizer samo odgovoril, da se je za Diabinese izreklo veliko število zdravnikov po obširnem na temeljitem preizkušanju z njim. Tedaj se je dr. Blair, ki je bil med zdravniškimi izvedenci Kefauverjeve komisije, spomnil, da mu je bil nekdo omenil dva dokumenta, ki naj bi jih bil o Diabinese pripravil dr. Domenic Iezzoni, vodja kliničnih raziskav pri družbi Pfizer. Začel je poizvedovati, a ni našel sledu za njima, dokler mu jih ni nekega dne neznan oseba potisnila skozi špranjo pod vrati. Bila sta zelo zanimiva:

Pri vrednotenju rezultatov poizkusov z Diabinese smo ugotovili mero toksičnosti, ki ni (milo rečeno) nič manjša od tiste, ki jo ima Orinase. Ugotovili smo šest primerov zlatenice... Prišla so poročila o več dodatnih primerih hudih kožnih izpuščajev z edenom in 'erythema multiforme', mimo drugih kožnih poškodb... Želodčni in črevesni stranski učinki... so še po-

gostejši kot pri Orinasu... Med neprijetnostmi, ki se pojavljajo pri manjših dozah, prednjačijo še vedno glavoboli, moten vid, depresija, slabost in trije primeri eosinofilije. Od vseh stranskih učinkov zdravljenja z Diabinese najbolj izstopata zlatenica in luskovni dermatitis, če upoštevamo, da do danes teh komplikacij pri Orinasu še niso zabeležili... To poročilo upošteva samo raziskave v ZDA. Podobne desne učinke pa so odkrili tudi drugod po svetu.

Najbolj zgovoren podatek v Iezionijevih študijah pa je ta, da je na dva tisoč bolnikov, ki so jih zdravili z Diabinese, kar 27 odstotkov občutilo stranske učinke. Iz Kefauverjeve obtožnice Mc Keenu: »...pokažite mesto v vaši reklamni, kjer ste dali zdravnikom vse podatke, ki bi jih morali; to je resnica, da je vaš zdravniški svetovalec (ki ga iz razlogov, katere prav dobro razumem, nečete privedi sem) odkril, da so se stranski učinki pojavili pri 27 odstotkih na dva tisoč proučenih primerov. To omenite v vaši reklamni!« Odgovor priče, zdravnika v službi pri družbi Pfizer: »Nima smisla navajati to v reklamni, senator.«

In še kratek epilog k temu zaslišanju. Na zahtevo FDA je družba Pfizer odtelej spremenila stavek 'stranski učinki so navadno prehodni in malo pomembni' v spremnem lističu. V novi obliki lahko beremo: 'Pri upoštevanju prednosti, ki jih ima Diabinese nad tolbutamidom moramo pretehtati tudi poročila o nekoli-ko pogostejših pojavih stranskih učinkov.'

To je tudi vse; s tem je bila za veliko zdravilsko družbo zadeva končana.

S.M.

Tolminsko kmečko besedje

(Nadaljevanje s 6. strani)

vrsto zelenja, majaron, rožmarin in roženkraut, tudi vodenko. Za primule vseh vrst trobentic je staro ime jegelč. Na vrtovih so bile spomladi prve rumene rencuze (nacise), bele so bile kasnejše. Zgodnji so bili tudi plučenki in mačehe. Kasneje so zacvetele sabelce (meči ali »gladiole«). Zvončkom na polju so po starem govorili ključavnice. Tega naziva se spominjajo samo še stari ljudje, pri mlajših je šola že popolnoma upeljala »zvonček«. Telohu se je reklo klobčon (klabčon). Beseda prihaja od klob kot v primeru klobec. Mačje oči so cvetke, ki jim umetno knjižno pravijo »spominčice«. Za skovanko »planika« se uporablja lep domač izraz očnica.

Čez zimo gojijo po izbah domače korčke (ciklame). Če rože rade in lepo cvetijo, se reče, da so hvaležne. Take so ljubezni, in tudi živlejne (življenje), lončnica, ki ima nekoliko vodene liste, barve pa take kot list rdeče bukve. Sadijo jo tudi po javnih parkih.

Za peso imajo beseda pesca, medtem ko p'sca znamuje past za miši, ki je na kambo. Beli koren, ki pa ni dober in se navadno sam zaseje, je mrkovca. Rdeči pesi pravijo na Kobarškem rona (ruona). Šipku se po starem pravi šipana. Algom, ki rasejo po stoječih vodah, smo rekli žabenca.

Bogcev kruhc je neke vrste mehke, kiselkaste deteljice, z belkastimi cvetovi, ki rase v vlažni senci in smo jo otroci radi jedli. Bogcev koč je majhen hrošček, rdeč in črn. Besede »hrošč« Tolminci ne poznajo, za to oznako uporabljajo le izraz »šćurk«, ki znamuje vso tako golazen, tudi stotenco (stonogo), tavženta (šolsko menda »železna kačica«). Kuhinjskemu

šćurku pravijo čvinkla. Majski hrošč je čeber (keber). V tej zvezi se znova vsiljuje vprašanje, ali smo Slovenci tudi navadnega kebra prevzeli od »Nemcev« (nem. Käffer)? In ga poprej menda nismo poznali? Ali pa gre v resnici le za skupno indoevropsko besedo? Kakor namreč »akademsko« zveza keber - Käfer na zunaj jasna, je vsebinsko logično prevzem ali neprevzem od »Nemcev« skorajda nerešljivo vprašanje.

Za avto se reče, da pibipa (pibipati, zapibipati). Izraz je narejen po glasu »pibiip«, kot ga dela avtomobilska sirena. Ta niti ne »zatrobi« kot trobenta. Izraz »hupati« ne daje občutka, da gre za glas avta, ampak troblje na pihalo, z gumijasto žogo na koncu, tako kot so imeli stari avtomobili; stisnil si za gumijasto žogo in iz pritrjene troblje se je oglasilo »hupanje«.

Vzeti na piče pomeni, izposoditi si npr. kravo in jo oskrbovati nekaj mesecev, če bi kak gospodar rad pridelal več mleka, drugemu gospodarju pa živina ostaja oz. mu primanjkuje sena; izposoditev je proti določeni odškodnini. Cela rajda bi pomenilo cela vrsta. Imeti v španoviji, v skupni lasti npr. kakšen kmetijski stroj.

Žival lahko crkne, ukrepà, krepa, pogine.

Zadnji izraz je navaden, od prvih treh pa je vsak močnejši. Čebela je edina, ki »umrje«.

Za kljubovati se reče hlubati. Udariti s palico z enim dobrim zamahom pomeni vplesti (vpledem) koga.

(Dalje prihodnjič)

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nast. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphart Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51